

Концептуальна метафора «НАЦІЯ – ЦЕ СІМ'Я» в політичному дискурсі США

*Роботу виконано на кафедрі англійської філології
ЛНУ ім. І. Франка*

У статті розглянуто найбільш типову для американського політичного дискурсу метафору «НАЦІЯ – ЦЕ СІМ'Я», запропоновану Дж. Лакоффом. Проаналізовано два типи ідеальної сім'ї, які займають центральне місце у світобаченні лібералів і консерваторів.

Ключові слова: метафора, політичний дискурс, консервативний та ліберальний підходи до політики.

Безуглая О. В. Концептуальная метафора «НАЦИЯ – ЭТО СЕМЬЯ» в политическом дискурсе США. В статье рассматривается наиболее типичная для американского дискурса метафора «НАЦИЯ – ЭТО СЕМЬЯ», предложенная Дж. Лакоффом. Проанализированы два типа идеальной семьи, которые занимают центральное место в мировоззрении либералов и консерваторов.

Ключевые слова: метафора, политический дискурс, консервативный и либеральный подходы к политике.

Bezuhla O. V. Conceptual Metaphor «NATION AS FAMILY» in the American Political Discourse. The article examines the most typical for American discourse Nation as Family metaphor. Two types of ideal family, which are central to worldviews of conservatives and liberals, are analyzed.

Key words: metaphor, political discourse, conservative and liberal approaches to politics.

Постановка наукової проблеми та її значення. Досліджуючи питання про те, яке місце на сьогодні відведено метафорі в сучасному мовознавстві, потрібно виділити сучасну когнітивно-дискурсну парадигму, у контексті якої науковці-лінгвісти наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. активно займаються її вивченням. Метафора визначається сучасними когнітивістами як основна ментальна операція, спосіб пізнання, категоризації та концептуалізації світу (М. Джонсон, Е. Кіттей, Дж. Лакофф, Н. Д. Арутюнова, А. Н. Баранов, Е. С. Кубрякова, А. П. Чудинов). Власне положення про ментальний характер метафори є передумовою застосування когнітивного підходу до її аналізу.

В основі будь-якої розвідки про метафору лежить теорія концептуальної метафори Дж. Лакоффа й М. Джонсона. Автори численних праць, присвячених вивченню природи метафори, постулюють, що метафора не обмежується сферою мови, оскільки процеси мислення значною мірою є метафоричними. Такий підхід дав підставу вивести метафору за рамки мовної системи та розглядати її в межах взаємодії мови, мислення й культури.

Мета статті полягає в розкритті особливостей ключової для американського дискурсу метафори «НАЦІЯ – ЦЕ СІМ'Я». Основним **завданням** є аналіз метафори, яка розкриває образ ідеальної сім'ї у свідомості консерваторів та лібералів. Із цього погляду, **об'єктом** дослідження ми обрали метафору як важливу складову частину сучасної політичної комунікації, а **предметом** – модель сім'ї, яку підтримують політичні опоненти.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Однією з ключових концептуальних метафор, яка вже протягом тривалого часу формує зовнішньополітичний дискурс США, є метафора «НАЦІЯ – ЦЕ СІМ'Я». Дж. Лакофф стверджує, що як консерватори, так і ліберали використовують загальну метафору «НАЦІЯ – ЦЕ СІМ'Я», проте в представників цих двох політичних партій є різні версії ідеальної сім'ї: у консерваторів – «The Strict Father Model», а у лібералів – «The Nurturant Parent Model» [8]. Відомі певні передумови виникнення такої метафори. Правління США неодноразово асоціювалось з тими чи іншими членами сім'ї ще з XVIII століття. Джорджа Вашингтона називали «батьком країни», вираз «Дядько Сем» став синонімом-символом федерального уряду США, а роман Джорджа Орвелла 1984 відомий «Старшим Братом». Це дає змогу говорити про те, що метафора «Нація – це Сім'я» має глибоке коріння в концептуальній системі американської нації.

Метафора «НАЦІЯ – ЦЕ СІМ'Я» передбачає, що держава виступає в ролі батька, громадяни уособлюють дітей. Суть метафори «Нація – це сім'я строгого батька», що підтримується консер-

ваторами, зводиться до того, що лідером у сім'ї є батько, який несе відповідальність за підтримку та захист своїх близьких. Це авторитет у питаннях моралі й за потреби може вдаватися до фізичного покарання дітей. Використовуючи такий метод виховання, досягають конкретної мети: діти засвоюють моральні цінності та стають внутрішньо дисциплінованими.

Президент Дж. Буш, на каденцію якого припали події 11 вересня 2001 р., розпочав глобальну війну проти тероризму, називаючи себе «військовим президентом» (wartime president). Його промови багаті на метафори, що містять воєнну лексику. На численних виступах Дж. Буш воліє називати себе «головнокомандувачем», а не «президентом», акцентуючи на правильності прийнятих ним рішень та гарантуючи захист своєму народу в нелегкий період.

I'm the commander guy. I'm the President and the Commander-in-Chief. Do it my way. I'm proud to be the Commander-in-Chief of such decent, honorable, sacrificing men and women. (G. W. Bush)

But I'm the decider, and I decide what is best. (G. W. Bush)

Останній коментар Дж. Буш виголосив 2006 р. з приводу збереження посту міністра оборони за Доналдом Рамсфелдом, якого не підтримували демократи. На думку представників техаської компанії «Global Language Monitor», цей вираз є прикладом «імперських» аспектів президентства Дж. Буша та належить до групи «бушизмів», котрі становлять особливий інтерес для американських лінгвістів [4].

Метафора «Нація – це сім'я строгого батька» не існує ізольовано, її супроводжують метафори моралі. Так, у консерваторів найуживанішими є метафори Moral Strength, Moral Authority, Moral is Obedience. Концептуальна метафора Moral Strength містить у собі низку інших метафор, зокрема: Being Good Is Being Upright, Being Bad Is Being Low, Morality Is Strength [8].

That worst snake of all -- he's a coward, won't come out in the open, bin Laden, well he just disappeared on us and has become invisible (G. W. Bush).

Цей приклад ілюструє метафору Being Bad Is Being Low. У її межах відбувається перегукування між доменами моралі та фізичними. Спрацьовує метафорична асоціація, де людина уподібнюється тварині, у цьому випадку – змії, і це не випадково, оскільки образу змії притаманні негативні конотації, зокрема конотації хитрості, злості, віроломства й підступності. До інших прикладів метафор належать: Doing Evil Is Falling, Evil is a Force [8].

These attacks caused terrible suffering, and a massive disruption of the economy. (G. W. Bush)

У наведеному прикладі актуалізується метафора Evil is a Force, де Evil (зло) позначене номінацією *attacks* (напади), а Force (сила) представлена лексемою *disruption* (руйнація), означеною атрибутом *massive* (значна).

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що політична метафорика консерваторів представляє увазі виборців емоційно забарвлений образ політичного лідера як суворого батька, борця з тероризмом, рішучого та твердого у своїх намірах «головнокомандуючого».

Зміст метафори «The Nurturant Parent Family», яка підтримується прибічниками прогресивної партії, зводиться до таких положень: батьки однаковою мірою відповідають за добробут сім'ї; центральними цінностями є емпатія, відповідальність, піклування, чесність, справедливість і захист тих, хто його потребує. Головне завдання батьків – виховувати дітей та навчати їх бути зразковими вихователями наступного покоління. Бути щасливим і отримувати задоволення від життя – одна з ключових настанов як для батьків, так і для дитини. Також варто відзначити, що вирішальною є співпраця, а не змагання. Отже, домінуючими є метафори Morality as Empathy та Morality as Nurturance (The Community is A Family, Moral Action Is Nurturance) [8].

Our debt to our parents and our grandparents is too great. Our obligation too our children is to sacred (J. Biden).

America will extend a hand to those who unclench their fists (J. Biden).

As we seek a lasting framework for our common struggle against extremism, we will have to work cooperatively... (J. Biden).

Короткі уривки з промов Дж. Байдена демонструють, що об'єднавча сила лібералів – основоположні цінності, емпатія та піклування. Оскільки сфера-джерело (source domain) пов'язана з безпосередньо фізичним або первинним досвідом, то зі сфери-джерела до сфери-цілі (target domain) переносяться ознаки «сім'ї – піклувальниць», де піклувальними рисами наділено уряд.

Концептуальна метафора Moral Strength збігається з моделлю «Строгого Батька», а саме: Being Good Is Being Upright, Being Bad Is Being Low, Evil is a Force, Morality is Strength [8].

I've never seen a time when Washington has watched so many people get knocked down without doing anything to help them get back up (J. Biden).

Barack Obama will transform the economy by freeing us from the grip of foreign oil (J. Biden).

В останньому прикладі актуалізується метафора Morality Is Strength, вербалізована словосполученням *freeing us from the grip*. Б. Обама постає як достатньо сильна особистість, потужний лідер країни, котрий у змозі трансформувати економічну систему країни, звільнивши її від оков іноземних нафтових магнатів.

Дж. Лакофф доводить, що вибір метафор, які в окремих випадках істотно різняться, є наслідком існування різних моделей ідеальної сім'ї у свідомості лібералів і консерваторів. Так, ліберали не поділяють позиції активістів, які виступають проти абортів й одночасно схвалюють смертну кару та закликають до скорочення кількості соціальних програм, мета яких – допомога бідним і неблагополучним сім'ям. Зі свого боку, низка дій та заяв, проголошених лібералами, залишаються незрозумілими для консерваторів. Зокрема, ліберали виступають за розвиток економіки, але підтримують закони, які регулюють підприємництво, яке консерваторами розглядається як таке, що унеможливає розвиток останнього.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, і консерватори, і ліберали використовують одну концептуальну метафору, а саме «НАЦІЯ – ЦЕ СІМ'Я», де роль батька відведена уряду. Наявність концептуальних загадок у діях один одного пояснюється тим, що до цієї метафори застосовуються відмінні тлумачення, відтак висловлюванням представників того чи іншого політичного табору характерна протилежна спрямованість.

Можна зробити висновок, що політична метафора ефективно відтворює актуалізовані у свідомості реалії суспільного життя. Метафора ідеальної сім'ї розкриває відмінності між політичними поглядами й діями американських консерваторів та лібералів. Хотілося б відзначити, що ці метафори, які регулярно використовуються для декларування тих чи інших ідей, мають тенденцію розширюватися й доповнювати одна одну.

Політичний дискурс США насичений метафорами, котрі відображають консервативний та ліберальний підходи до політики. Це дає нам підставу стверджувати, що когнітивний аналіз дискурсу партій і окремих політичних діячів становить перспективу подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – 512 с.
2. Будаев Э. В. Становление когнитивной теории метафоры / Э. В. Будаев // Лингвокультурология. – Екатеринбург, 2007. – Вып. 1. – С. 16–32.
3. Демьянков В. З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / В. З. Демьянков // Вопросы языкознания. – М., 1994. – № 4. – С. 17–33.
4. Чепелевский Василий. Лучшие «бушизмы» [Электронный ресурс] / Василий Чепелевский. – Режим доступа: <http://lenta.ru/articles/2009/01/11/bushisms/>
5. Чудинов А. П. Политическая лингвистика / А. П. Чудинов // Общие проблемы, метафора: учеб. пособие. – Екатеринбург: [б. и.], 2003. – 194 с.
6. Lakoff G. *Metaphors We Live By* / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago: University of Chicago Press, 1980. – 242 p.
7. Lakoff G. *Women, fire and other dangerous things. What categories reveal about the mind* / G. Lakoff. – Chicago; L.: Univ. of Chicago Press, 1987. – 614 p.
8. Lakoff G. *Moral Politics. How liberals and conservatives think* / G. Lakoff. – Chicago: University of Chicago Press, 2002. – 471 p.

Статтю подано до редколегії
27.03.2012 р.